

Secundaire opscheppreventie

Het is een geliefde bezigheid van wetenschappers: mopperen op de pers en op de manier waarop die – vooral hun eigen – onderzoek aan het publiek heeft gepresenteerd. De onervaren onderzoeker stampvoet en raast, de door de wol geleverde collega schudt meewarig het hoofd en is blij dat in ieder geval zijn naam verkeerd gespeld is.

Nu zal niemand volhouden dat wetenschappers, en andere slachtoffers van de media, nooit reden tot klagen hebben, maar het is misschien aardig om eens een gedachte-experiment te doen. Stel dat journalisten alles goed zouden doen en het wetenschappelijke persbericht, van tijdschrift of universiteit of industrie, nauwgezet en trouwhartig zouden volgen, komt de wetenschap dan wel goed in de krant? Dat hangt nog.

De journalist is weliswaar de laatste schakel in de productieketen van het nieuws, maar niet de enige, en misschien niet eens de zwakste. Op de stadsredactie gaan verslaggevers nog weleens zelf de straat op om achter het nieuws aan te gaan, maar de wetenschapsredactie is, of ze het wil of niet, bijna geheel afhankelijk van persberichten. Wetenschappelijke, 'peer-reviewed' artikelen zijn ons dagelijks dieet, en omdat we te beroerd zijn om ze allemaal te lezen, zijn er persberichten die ons helpen bij een eerste schifting – de rij is eindeloos.

Maar geen rij zonder voordringen. Tijdschriften, universiteiten en industrieën willen allemaal in de krant, de tijd en de ruimte zijn beperkt, dus niemand schiet er wat mee op als je netjes je beurt afwacht.

Voordringen heeft in de wetenschap de vorm van opscheppen, van overdrijven, van de zaken mooier voorstellen dan ze zijn. De bekendste onderzoekers naar de wisselwerking tussen wetenschap en media zijn de Amerikanen Steven Woloshin en Lisa Schwartz, beiden verbonden aan het Dartmouth

Institute for Health Policy and Clinical Practice. Zij vestigden ruim tien jaar geleden hun naam met een onderzoek naar de kwaliteit van persberichten van zeven grote medische tijdschriften.¹ Zij vergeleken de inhoud van in totaal 127 persberichten met de bijbehorende wetenschappelijke artikelen, en kwamen tot een aantal heldere conclusies. 'Van de 127 geanalyseerde persberichten gingen 29 (23%) in op beperkingen van het onderzoek en 83 (65%) gaven cijfers bij het rapporteren van de belangrijkste conclusies; 58 meldden de verschillen tussen de onderzochte groepen, en daarvan gaven 26 (55%) de bijbehorende base rate, de presentatie die het minst tot overdrijving aanleiding kan geven.' Slechts in 22% van de persberichten over door de industrie gefinancierde onderzoeken werd hierover een opmerking gemaakt. 'Data', zo concluderen zij, 'worden vaak gepresenteerd op een manier waarmee het gepercipieerde belang van de bevindingen gemakkelijk kan worden overdreven.'

De voorbeelden kennen we allemaal – het infarctrisico door calcium-antagonisten dat met 60% toeneemt, namelijk van 1 op 1000 naar 1,6 op 1000,² diagnostische tests die door de zeldzaamheid van de ziekte vooral foutpositieven opleveren, groot alarm over valaccidenten bij ouderen die slechts een fractie van de totale sterfte uitmaken.

Geïnspireerd door hun onderzoek – en het eerste voorbeeld hierboven – schreven Schwartz en Woloshin een mooi commentaar in de *Journal of General Internal Medicine*,³ 'On the prevention and treatment of exaggeration', dat nog steeds de moeite waard is.

Ze nemen, uiteraard, de pers op de korrel, maar ook wetenschappers en wetenschappelijke tijdschriften. Die zouden in ieder geval overdrijving moeten tegengaan en niet moeten proberen voor te dringen. Tegelijkertijd zijn ze realistisch genoeg om in te zien dat hier niet snel iets zal veranderen: daarvoor zijn de belangen te groot en de prikkels te pervers.

Vandaar dat zij hun hoop vestigen op secundaire preventie. Zij besluiten

hun commentaar met een advies aan dokters – nog een taakje erbij voor de huisarts. Die zouden hun patiënten misschien nog enigszins kunnen inoculareren tegen de ergste overdrijving door ze aan te leren direct de volgende vragen te stellen bij het medische nieuws in de krant:

- Slaat het nieuws op mij? Gaat het over muizen of mensen, over jongeren of ouderen?
- Is het niet te mooi (of te slecht) om waar te zijn? Veel mooi nieuws wordt gemaakt met misleidende cijfers, slechte vergelijkingen en secundaire uitkomstmaten.
- Is het niet te nieuw om waar te zijn? Nieuws moet liefst groot en vers zijn, maar juist de meest verbazende bevindingen worden in vervolgonderzoek vaak weerlegd of afgezwakt.

En misschien hebben huisartsen zelf ook iets aan deze punten. Journalisten niet, die doen alles goed, hebben we immers aan het begin gesteld. ■

Hans van Maanen

- 1 Woloshin S, Schwartz LM. Press releases: translating research into news. *JAMA* 2002;287:2856-8.
- 2 Psaty BM, Heckbert SR, Koepsell TD, Siscovick DS, Raghunathan TE, Weiss NS, et al. The risk of incident myocardial infarction associated with anti-hypertensive drug therapies. *JAMA* 1995;274:620-5.
- 3 Schwartz LM, Woloshin S. On the prevention and treatment of exaggeration. *J Gen Intern Med* 2003;18:153-4.

Hans van Maanen is wetenschapsjournalist.

